KAPLE BOŽÍHO HROBU U SLANÉHO

SLÁNSKÁ KAPLE BOŽÍHO HROBU A BERNARD IGNÁC Z MARTINIC
BERNARD IGNÁC Z MARTINIC – STAVEBNÍK SLÁNSKÉHO BAROKU
OPRAVA KAPLE KROK ZA KROKEM
K NÁVRHU ÚPRAVY OKOLÍ KAPLE BOŽÍHO HROBU

Grafika Božího hrobu z knihy: Elzear Horn, Ichnographiae Monumentorum Terrae Sanctae (1724–1744), Jerusalem 1962.

SLÁNSKÁ KAPLE BOŽÍHO HROBU A BERNARD IGNÁC Z MARTINIC

Na holém pahorku nad obcí Kvíček v těsné blízkosti Slaného stála od druhé poloviny 17. století malá kaplička postavená podle podoby kaple Božího hrobu v Jeruzalémě. Stavby, která po staletí podněcovala duchovní cestu křesťanů a představovala nejdůležitější cíl dlouhého a často strastiplného putování poutníků do Palestiny, kde pouť vrcholila setrváním v modlitbách nad místem, kde byl pohřben Kristus a kde vstal z mrtvých. Jedno z nejsvatějších míst křesťanského světa nebylo vždy a všem přístupné tak snadno. Nejen omezení ze strany osmanské správy, ale i vzdálenost a finanční náročnost celého podniku nedovolovaly mnoha křesťanům spatřit pravý Kristův hrob. V Evropě se již od raného středověku stavěly svatyně vycházející z podoby jeruzalémské stavby, kterými se věřícím zprostředkovával a nahrazoval kult Kristova hrobu. Čím přesnější podobu kaple nesla, tím horlivěji se k ní věřící obraceli. Vrcholným obdobím pro zakládání kaplí Božího hrobu se zejména pro oblasti střední Evropy stal barok. V této době se začínají kaple ve větším počtu objevovat i v Čechách a na Moravě. Kaple ve Slaném, která patří mezi vůbec nejznámější a nejcitovanější, je často považovaná i za vůbec nejstarší postavenou u nás v pobělohorské době.

Portrét Bernarda Ignáce z Martinic, Vlastivědné muzeum Slaný, kol. r. 1660.

V šedesátých letech 17. století však máme doloženy již kaple v Praze Na Zderaze u augustiniánů bosáků a na Svatém kopečku u Mikulova na Moravě. Na Kvíčku se začalo s pracemi pravděpodobně již v roce 1664, kdy Bernard Ignác z Martinic, nejvyšší purkrabí Království českého, obdržel od pražského arcibiskupství povolení ke stavbě. Příštího roku v létě již stavba, kterou bylo možno spatřit ze smečenského zámku – sídla hraběte Martinice, musela být hotova, neboť do Slaného 3. srpna 1665 přijel pražský arcibiskup Arnošt Vojtěch hrabě z Harrachu, který ji o pár dní později 10. srpna na den sv. Vavřince vysvětil. Arcibiskup si tehdy ve svých

šedesáti sedmi letech do svého deníku postěžoval, že svěcení neprobíhalo vůbec snadno. Harrach totiž musel do zadní místnosti – hrobové komory, kde měl světit oltář, po kolenou a málem se ve špatně odvětrávaném prostoru přiotrávil kouřem ze svíček. Později arcibiskup nadal kapli čtyřicetidenními odpustky a správu nad ní předal slánským františkánům. Kvardián Bernardinus Latke nechal v její blízkosti zbudovat poustevnu. Eremity zastupovali terciáři – příslušníci laického řádu, kteří se o kapli a okolí pravidelně starali, připravovali na svátky a ujímali se příchozích poutníků. Svému účelu sloužila stavba i po josefínských reformách. Správu drželi i nadále slánští františkáni, jejichž klášter, i přes reálnou hrozbu, nebyl v osmdesátých letech 18. století zrušen. Mohli bychom se domnívat, že k tak významné památce se váže i velké množství dochovaných písemných pramenů. Za pravdu však musíme dát kvardiánu slánského kláštera Gilbertu Procházkovi, který si již v roce 1895 povzdechl, že ke kapli se váží jistě mnohé památné události, o kterých však nemáme od roku 1685 žádných svědectví.

Vedle dalších 25 staveb budovaných podle vzoru jeruzalémského, jež můžeme dnes s určitostí doložit na území Čech a Moravy, řadíme slánskou kapli mezi vůbec nejdůležitější ve střední Evropě. Tvrzení lze opřít nejen o pečlivý výtvarný projev, ale i o roli inspiračního zdroje pro mnohé pozdější architekty a stavebníky. Dnes se můžeme pouze dohadovat, kdo stál za myšlenkovým představením a prosazením projektu, kdo uvedl danou podobu kaple. Neznáme původní plány ani ilustrace – grafiky, které by nám přiblížily, odkud se do Slaného dostala velmi zdařilá a přesná kopie stavby. Svou roli zde jistě sehrál hrabě Bernard Ignác z Martinic, známý svou zálibou v historizující architektuře, jak dokládá například i blízká loretánská kaple ve františkánském klášteře. Ideovými tvůrci mohli být také zástupci řádu františkánů, kteří v té době spravovali svatá místa včetně kaple Božího hrobu v Jeruzalémě. Pro jejich neutuchající zájem o „vědecké“ hodnocení stavby se do Evropy pravidelně dostávaly traktáty s podrobným popisem, včetně rozměrů, doprovázené důležitými ilustracemi, v nichž byl zachycen často věrný a současný stav kaple. Právě františkáni působící v Jeruzalémě měli možnost její architekturu studovat pečlivěji a déle než zbožný návštěvník, jehož doba pobytu v Levantě byla omezena smluveným termínem odplutí lodi z přístavu v nedaleké Jaffě. V neposlední řadě svou roli mohli sehrát také sami architekti. Otázkou je, zdali některý z architektů nejspíše vlašské kolonie v čele s Carlem Luragem a Giovanni Domenicem Orsim, kteří v té době pracovali v nedalekém františkánském klášteře v Hájku a snad i ve Slaném, nevládl podrobnými plány, které kolovaly mezi Italy i v pozdějších dobách. Slánská stavba vyniká nad většinu ostatních svým již zmíněným výtvarným pojetím. Jádro stavby bylo obloženo pískovcovými deskami, které tvarují „přiložené“ hranolky a sloupky slepé arkády. Tu doprovází reliéfy, v současnosti některé nečitelné, jež snad ve svém celku odkazovaly na význam Panny Marie a Krista. Dnes již téměř zapomenutou ikonografii rozšiřují dva vystouplé sokly zastupující lavice, na kterých odpočívali strážci hrobu, později využívané poutníky ke stejnému účelu,

v Jeruzalémě navíc k zavěšování korouhví při liturgických obřadech. Zubořezové pásy prostupující průčelím odkazovaly na závory, kterými byl skalní hrob zajištěn. Před mučedníkovými stoupenci chránily vchod i pečetě uprostřed prefekta Piláta, po stranách velekněží Anáše a Kaifáše – zde připomenuty třemi zubořezovými rámy nad hlavním portálem. Nad průčelní hlavní římsou jsou zasazeny dva hranoly zakončené koulemi představující nádoby s vonnými mastmi, kterými Marie chtěly potřít tělo Kristovo.

Vnější výzdoba podněcovala návštěvníka ke vstupu do potemnělé předsíně – Andělské kaple, kde se podle evangelií měl Mariím zjevit anděl sedící na kameni odvaleném z hrobu a zvěstovat jim Kristovo zmrtvýchvstání. Oltář kaple byl umístěn vzadu v hrobové komoře. Věřící vstupovali nízkým portálkem podobně jako světící arcibiskup po kolenou a takto v modlitbě i setrvávali. Temný prostor osvětlovaly olejové lampy a svíce. Modlitba ke Kristu se odehrávala bezprostředně „v jeho blízkosti“, neboť do hrobové komory pod oltář byla umístěna socha ležícího Krista. Dojem kaple dotvářely i nástěnné malby, které snad ve své nejstarší podobě nesly vybrané výjevy z Pašijového cyklu. Snad právě i pro svou bohatou uměleckou výzdobu se slánská kaple stala vzorem jiných kaplí stavěných v 17. a 18. století. Její téměř přesnou kopii najdeme v Drahorazi u Kopidlna (1695–1698) a v nepatrných obměnách na poutním místě sv. Anny na Vršíčku u Horšovského Týna (1696–1697). Ke kapli na Kvíčku jistě odkazovali stavebníci votické (1686–1688) a snad i pičínské kaple (do 1731). Skupinu uzavřela kaple Božího hrobu na pražském Petříně (1736–1737), jež se dle archivních pramenů vrátila přímo k formám kaple ve Slaném. Většinu kopií kaple Božího hrobu spojuje jeden v pramenech pravidelně se opakující přívlastek, že totiž daná stavba byla postavena přesně podle podoby kaple Božího hrobu v Jeruzalémě. Dovolím si tvrdit, že ta na Kvíčku u Slaného význam věty naplnila jako první v českých zemích pravděpodobně beze zbytku. *(Tomáš Řepa)*

Pozn. O slánské kapli Božího hrobu více viz Tomáš Řepa, Kaple Božího hrobu ve Slaném, Slánský obzor 18 (118), 2010, s. 45–54.

Grafika Božího hrobu z knihy: Caccia Franciscus, Jerusalem seu Palaestina nova oder Das von Christo Jesu selbsten geliebte, gelobte, bewohnte, benannte Heilige Land, Wien 1706.

BERNARD IGNÁC Z MARTINIC STAVEBNÍK SLÁNSKÉHO BAROKU

Bernard Ignác z Martinic (* 1614/15, † 7. 1. 1685) byl postavou nepochybně rozporuplnou, jak trefně poznamenal historik Zdeněk Hojda, osobností, která budila a budí emoce. A tak bude úkolem nové generace historiků, aby se pokusila na základě písemných pramenů, a to i ze zahraničních archivů, věrněji a podrobněji zachytit jeho historický portrét. Před obnoveným slánským Božím hrobem (1665) je třeba si jej připomenout jako stavebníka zdejšího baroku, který vtiskl městu po roce 1650 novou tvář. Stavba zapadá do celkové Martinicovy koncepce – sakralizovat kontury bývalého nekatolického královského města a jeho okolí. V roce 1662 dal vztyčit na Slánské hoře, na jejímž úpatí se tehdy zelenaly vinice, tři kříže Kalvárie, na kterých byly připevněny patrně plechové postavy Ukřižovaného, Panny Marie a sv. Jana Evangelisty. Na jedné dobové kresbě je dokonce naznačeno schodiště na vrchol ke křížům, odkud byl z tehdy nezalesněného kopce pěkný rozhled po martinickém panství. Martinic z hory tak shlížel nejen na svoje slánské fundace – klášter františkánů u kostela Nejsvětější Trojice (1655) a kolej piaristů (1658), která tehdy poutala pozornost svým zahradním rizalitem, ale když se podíval ke svému rodovému sídlu do Smečna, v jedné přímce se mu uplatňoval vrch nad Kvíčkem – a právě na něm se rozhodl postavit kopii kaple Božího hrobu.

Symbolem, který můžeme ve Slaném Bernardu Ignáci přiřadit, je srdce. Z dobových ohlasů víme, že určitě nebyl altruistou, neměl srdečný vztah ani k městu, ani k jeho obyvatelům. Ale pro Martinice byl Slaný místem „jeho srdce“, tak to osobně cítil. O tom svědčí planoucí srdce zažehlé z milosti boží, které v ruce drží Martinic (Bernard Ignác?) klečící před Slaným na jedné barokní grafice. Motiv srdce se nakonec připomíná i v textové devize na rodovém znaku Martiniců (vždyť i martinické lekno má srdcovitý tvar) od Jana Kryštofa Smíška – Omnia cordis habet. Se srdcem souvisí i první významná fundace ve Slaném – založení františkánského kláštera v roce 1655 u hřbitovního kostela Nejsvětější Trojice. Již při jeho zakládání uvažoval Bernard Ignác o záměru vystavět v jeho lodi loretánskou kapli, tento plán realizoval v roce 1657. A byla to také loretánská kaple, ústřední bod františkánského konventu, kam dal v roce 1670 pod kamennou podlahu za oltářem P. Marie Loretánské uschovat papírové srdce s modlitbou k Panně Marii a kde také po jeho zemské pouti spočinula i třetina jeho skutečného srdce; druhou třetinu pietně uložili v kryptě piaristické koleje ve Slaném a třetí část pohřbili v etinské kapli na Kajetánce v Břevnově. Ostatně tvar srdce byl aplikován i na barokních kladkách olejových lamp, které svítily u oltářů.

Martinic považoval Svatou chýši i za jakýsi základní kámen svého fundátorského počínání ve Slaném, což je zdůrazněno i v původním názvu kláštera – Conventus Lauretani ad S.S. Triadem (Loretánský konvent u Nejsvětější Trojice). Stavba kaple

je i prvním ohlasem na Martinicův zájem o historizující svatyně, na jeho pietní vztah k posvátným místům. Bylo zvykem, že barokní poutník si přinášel z poutí kopie mariánských soch a obrazů, které na místě dotýkal s originály a jimž přikládal zázračnou moc. A tento princip duchovní kontinuity Martinic vedle Slaného programově rozvinul i v řadě dalších lokalit. Připomeňme historizující pražské památky, jejichž byl zakladatelem – kapli Panny Marie Etinské (1666), Panny Marie Einsiedelnské (1672) a Panny Marie Cellské (1676). Hrabě neváhal historizující stavby nejen investovat, ale dbal také o to, aby se jednalo o kopie věrné originálu, jak o tom výmluvně svědčí zdejší Boží hrob.

S výstavbou konventů povolává Martinic do Slaného italské architekty. V případě františkánského domu to byl Carlo Lurago a Domenico Orsi, kteří k renesančnímu kostelu připojili prostou budovu kláštera (dokončena v roce 1662); na stavebníky, Bernarda Ignáce z Martinic a jeho ženu Veroniku Holickou ze Šternberka, poukazují znaky nad oběma vstupy. Architektonicky významnější řešení však přináší přestavba konventního kostela po požáru v roce 1665. I když se autorství v tomto případě přisuzuje, snad s ohledem na tvorbu centrálního prostoru nad Svatou chýší, Domenicu Orsimu, nelze vyloučit ani podíl Carla Luraga. Úkolem architekta bylo, aby po přestavbě nová podoba kostela připomínala poutní chrám v Loretu. Z renesančního vzhledu kostela zůstaly pouze úseky trojice průčelních věží a zaklenutí kněžiště. Z původního vybavení se nezachovalo nic. Mobiliář je novější a i raně ba-

Barokní veduta města Slaného, v popředí Martinic s planoucím srdcem v ruce.

rokní obrazy sv. Františka a sv. Antonína pocházejí až z roku 1691. A tak jen zbytky fresek v sakristii, která dříve sloužila k uložení kalichů, monstrancí, pacifikálů, relikviářů a dalších precios z inventáře Svaté chýše, naznačují prvotní uměleckou úroveň kláštera.

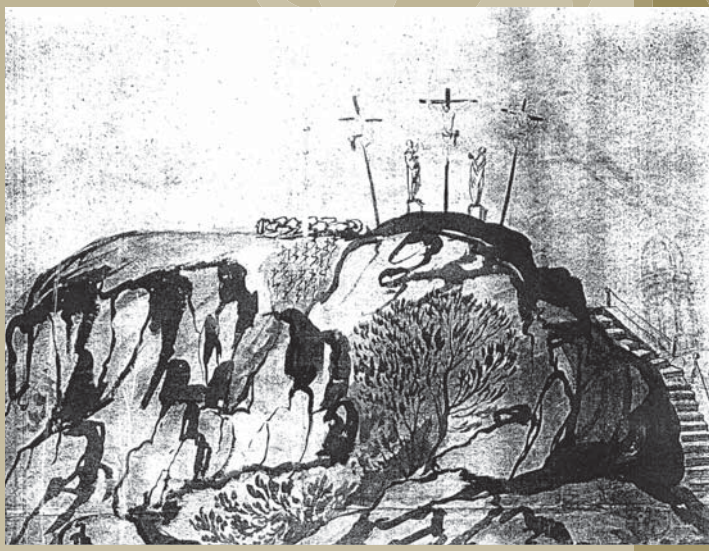

Kresba Slánské hory s trojicí křížů (kolem roku 1662).

O Bernardově stálé podpoře slánských františkánů vypovídá i dochovaný fond jejich bývalé knihovny, kam věnoval na 250 svazků, ať pro teologické studium, které v klášteře probíhalo, nebo několik italských tisků spojených právě s historií loretánské kaple. Připomeňme, že za Martinicova života krátce působí ve Slaném vynikající filozof Bernard Sannig a tehdejší prestiž kláštera podtrhuje i skutečnost, že slánský kvardián Bernardinus Latke se stal v roce 1665 generálním vizitátorem františkánské provincie v Tyrolsku.

K velké nelibosti jezuitů, kteří se všemožně bránili připustit v oblasti vzdělávání konkurenci piaristů, stál Bernard Ignác také u založení slánské piaristické koleje v roce 1658. Při pohledu na dochované plány z římského archivu jsou vedle shora zmíněných italských architektů ve hře i řádoví umělci. V každém případě byl vliv vedení piaristů v Římě na konečném architektonickém řešení koleje podstatný. Umělecké zařízení kaple Zasnoubení Panny Marie z doby vzniku koleje se rovněž nedochovalo. Můžeme jen litovat, že se zatím nepodařil vypátrat osud obrazů Narození Panny Marie a Ukřižovaného, jejichž autorem byl údajně Karel Škréta.
I tady pamatoval smečenský hrabě na knihovnu a s ohledem na poslání koleje jí daroval nejen dvousvazkový antifonář sestavený podle nařízení Tridentského koncilu, ale i vynikající dílo italského barnabity Augustina Tornielliho – světovou kroniku Annalaes Sacri (1610).

Do kostela sv. Gotharda Bernard Ignác v roce 1672 pořídil nejen dva nové oltáře sv. Václava a sv. Ludmily, ale později i sochy – Pannu Marii ve velikém růženci, která byla zavěšena uprostřed kostela, a trůnící Pannu Marii s Ježíškem a sv. Janem Křtitelem. Vše patrně vzalo za své při nové úpravě kostela v pozdním baroku.

Jako stavebník se Martinic uplatnil i v prostoru náměstí. Panský dům (čp. 1), který upoutá monumentálním valeně klenutým průjezdem, byl postaven po roce 1629, přesnější časové vročení zatím neznáme. Jeho patro bylo podstatně upraveno v pozdním baroku. Na náměstí dal také vztyčit v roce 1681 mohutný sloup – směrem k Panskému domu se sochou Nejsvětější Trojice, na odvrácené straně s Pannou Marií; památka byla stržena v roce 1919.

Ve Slaném se přímo s Bernardem Ignácem setkáváme na obraze jeho umírajícího otce Jaroslava Bořity (†1649), plátno původně viselo v katedrále sv. Víta, později bylo přeneseno do františkánského kláštera a dnes je ve sbírkách slánského muzea. Zde se nacházejí i další dva portréty. Prvním je rozměrná podobizna, jež byla určena do františkánského kláštera, v němž obraz zakladatele určitě nesměl chybět. Plátno je dílem neznámého barokního malíře, který zachytil celou postavu hraběte pod baldachýnem červené drapérie. Naznačená architektura symbolicky poukazuje na Martinice jako na pilného stavebníka. Tak jako i na jiných vyobrazeních je to stále ten známý Martinicův plný obličej s pichlavým pohledem, knírkem a krátkou „kozí bradkou“. Podobný, „komornější“, portrét známe z frýdlantského zámku. Karel Škréta však pro Frýdlant namaloval polopostavu šlechtice. Ve Slaném i ve Frýdlantě je obdobně – gestem levé ruky – zdůrazněn Řád Zlatého rouna, kterým byl hrabě dekorován v roce 1657. Z františkánského kláštera patrně pochází i další jeho portrét, tentokrát s manželkami Polyxenou ze Šternberka (†1659) a Polyxenou z Dietrichštejna (†1706). Se znaky obou manželek se v klášteře setkáváme, šternberský jsme již připomněli; dietrichštejnský spatříme na jednom ze štukových polí na hlavici pilastru pod klenbou nad loretánskou kaplí – souvisí s úpravou kostela po požáru v roce 1665 – a zdobil kdysi také oltář ve Svaté chýši.

Pro františkánský klášter zřejmě původně vznikly zlatnické práce, které sem mohl darovat opět Bernard Ignác. Jde o ciborium, práci známého zlatníka Georga Reischla z německého Augsburgu, které je svým provedením velice blízké ciboriu stejného umělce z rezidence v Litoměřicích z roku 1666, a dále o raně barokní kalich se značkou pražského zlatníka Jana Jiřího Heyera a s vyobrazením františkánských světců – sv. Františka a sv. Antonína Paduánského – na emailových destičkách. V regionu se také dochovala raně barokní martinická kasule (po r. 1660), která je bohatě zdobená našívanými zlacenými korálky a přívěsky, ve spodní části ornátu je znak Martiniců a Dietrichštejnů. Není vyloučeno, že může pocházet přímo z loretánské kaple františkánského kláštera. *(Vladimír Přibyl)*

Bernard Ignác z Martinic (1614/15–1685), neznámý malíř, Vlastivědné muzeum ve Slaném.

Kaple Božího hrobu 2. května 2008.

Kaple Božího hrobu 5. dubna 2011.

OPRAVA KAPLE BOŽÍHO HROBU KROK ZA KROKEM

Poslední větší oprava kaple Božího hrobu proběhla v letech 1994–1996, tehdy se však ještě nepřistoupilo k základní opravě statiky. Teprve v roce 2006 rozhodlo vedení města o celkové obnově této významné památky.

2006

• odstranění náletové vegetace z kaple a její blízkosti • zpracování podrobného restaurátorského záměru včetně odebrání vzorků a vyhodnocení průzkumů • snížení uměle navýšeného terénu v blízkosti kaple • odhalení základů, vyspravení základového zdiva, zhotovení drenáže podél základů včetně trativodu • přeosazení vychýleného kamenného obkladu severní strany obvodového pláště, přilehlé části střešních desek, prahu lucerny • restaurování přeosazené části – ošetření proti biologickému znečištění, zpevnění organokřemičitanem, dotmelení umělým kamenem, barevná retuš, hydrofobizace

2007

• přeosazení vychýleného obkladu severní strany předsíně, jižní strany kaple a zbývajících střešních desek • vyztužení a zpevnění kaple – vybrání zvětralého zásypu, zajištění zásypu vápennou spárovačkou, zásyp liaporem promíchaným s vápnem, osazení nerezových táhel o průměru 20 mm na nerezovou kamenickou kotvu – příčné stažení kaple, stažení přes kotevní destičky v kotevních kapsách a zakrytí pískovcovou vložkou, trhliny ve zdivu klenby předsíně vyčištěny, hloubkově vyspárovány a do spár a drážek osazena speciální zkroucená nerez výztuž HeliBar 6 mm • očištění kamenných desek střechy, vysekání spár, cementových doplňků a odstranění asfaltového nátěru, osazení nových nerezových kramlí obkladu střešních desek, zalití olovem původní technologií, restaurování – plastické doplnění střešních desek vápenným tmelem s vápenným pojivem SPH-K s nerezovou výztuží • restaurování povrchu přeosazené části včetně barevné retuše • podrobný restaurátorský průzkum vnitřní části kaple – malířská výzdoba

Stav v roce 2006, rozebírání kamenné arkády.

2008

• restaurátorské práce na plášti a střeše – akad. soch. Jarmil Plachý • hloubkové vyspárování trhlin a spár u oken a arkádových oblouků z pískovce, uzavření povrchu spár vápenným štukem • výměna vyzděné vysprávky na pravé straně vstupního portálu za kamennou vložku včetně profilace osazené na nerezové trny • výroba a osazení nových uměleckořemeslných kovářských a truhlářských částí – vstupní dveře, mříže a okno

2009

• vnitřek kaple – lokální plentování a zazdívky u oken, oprava zdiva cihelné klenby klínováním a hloubkovým spárováním, vlepení speciální zkroucené nerez výztuže do trhlin, „doklenutí“ otvoru v klenbě • osazení 3 ks měděných trubek do klenby hrobky • doplnění kamenných desek dlažby Andělské kaple • restaurování kamenné podlahy • kamenická oprava a osazení symbolického odvaleného kvádru • plášť a střecha – zhotovení kopií šestihranných sloupků z božanovského pískovce

2010–2011

• snížení a upravení terénu v okolí kaple • vytvoření podkladních vrstev pod dlažbu a položení deskové žulové dlažby, vydláždění odvodňovacího rigolu • provedení zpevněné mlatové plochy • restaurování interiéru – akademický malíř Miroslav Slavík

(Za realizační firmu MAX stavební, a. s., Ing. Tomáš Kluiber)

2006 – Rozebírání staticky narušeného zdiva.

V roce 2007 probíhala oprava horní části.

Vyspárované kamenné plotny střechy Božího hrobu v roce 2007.

Úprava okolí v roce 2010.

Obnova kamenného pláště – 2008.

Pokládání žulové dlažby v roce 2010.

Úprava okolí zahájená v roce 2011.

OPRAVA BOŽÍHO HROBU PROBĚHLA ZA SPOLUPRÁCE

RNDr. Ivo Rubík – starosta města, PhDr. Vladimír Přibyl, Mgr. Jan Čečrdle, Bc. Marek Filipec (Městský úřad Slaný), Mgr. Eva Spárová, Mgr. Marek Pařízek (Národní památkový ústav, územní pracoviště střední Čechy), Ing. Otakar Hrdlička (statik, Kladno), doc. Ing. Petr Kotlík, CSc. (VŠCHT Praha), Ing. akad. arch. Hana Zachová (Praha). Práce realizovala MAX stavební, a. s. – práce vedl Ing. Tomáš Kluiber. Oprava probíhala pod vedením a za koordinace Richarda Jankoviče (MěÚ Slaný).

K NÁVRHU ÚPRAVY OKOLÍ KAPLE BOŽÍHO HROBU

Při návrhu okolí unikátní kaple z roku 1665 jsem se seznámila s dějinami stavby a archivním obrazovým materiálem. Zjistila jsem, že kaple byla ještě na počátku 20. století významnou krajinnou dominantou, viditelnou z dalekého okolí. Dnes je však pahorek s kaplí součástí zalesněné krajiny, teprve nedávno byl otevřen jediný průhled od severozápadu. Celkové vykácení lesa není samozřejmě přijatelným řešením, a proto nelze obnovit původní význam stavby pro okolní krajinu. V blízkosti kaple jsem si zároveň uvědomila, že právě tento přírodní rámec je to pravé a potřebné pro dnešní uspěchaný život. Kde jinde než uprostřed lesa se ztiší hluk okolní dopravy natolik, že se člověk může zklidnit, soustředit a naslouchat… alespoň zpěvu ptáků.

Procházela jsem lesem po hlavní přístupové cestě, od místa „U Křížku“ až ke kapli, s cílem upravit závěrečný prudký úsek lesní cesty. Vnímala jsem, že cesta nesměřuje ke dveřím kaple, na samém vrcholu vystoupá mírně výše a pak ke kapli klesá – zcela v rozporu s barokními principy. Při prohlídce okolního lesa jsem narazila na původní přístupovou pěšinku, která směřuje ke dveřím do kaple. Právě při chůzi touto pěšinou člověk stoupá a ke kapli hledí směrem vzhůru, což tradičně umocňuje účinek duchovní stavby.

Samotná stavba snad původně vyrůstala přímo z kamenného podloží, ale před rekonstrukcí se nacházela v travnaté prohlubni. Dešťová voda tak zhoršovala základové poměry stavby a náhodné skupiny stromů i rozbujelé křoviny působily dojmem zanedbaného lesíku.

Cílem mého návrhu bylo především zlepšení technických podmínek základové části kaple. Nejdůležitější část spočívá v nové dlažbě – kamenném piedestalu, který zároveň odvádí dešťovou vodu od základových konstrukcí. Hladké žulové desky dávají vyniknout drobným barokním detailům unikátní stavby. Žula z mrákotínských lokalit, v odstínu podobném pískovcovému zdivu, byla vybrána proto, že odolává prostředí lesa i povětrnostním vlivům lépe než dnes dostupné pískovce. Písčitá mlatová plocha doplňuje dlažbu a zvýrazňuje přírodní charakter místa.

Navržena, zatím jen na papíře, je výsadba lesních trvalek, které vytvoří „koberce“ z rostlin, pro něž je lesní prostředí přirozené. Kombinace bylin a dalších trvalek (příklad: hvozdík kartouzek – lidově slzičky Panny Marie) se bude v průběhu roku proměňovat barvami květů a listů. Rostliny, nenáročné na údržbu, tak odliší běžný hospodářský les od místa obklopujícího barokní stavbu. Kaple Božího hrobu tím získá důstojný přírodní rámec a zeleň nenásilně doplní duchovní atmosféru v okolí barokní stavby. *(Hana Zachová)*

Letecký snímek kaple Božího hrubu a okolí (17. dubna 2010).

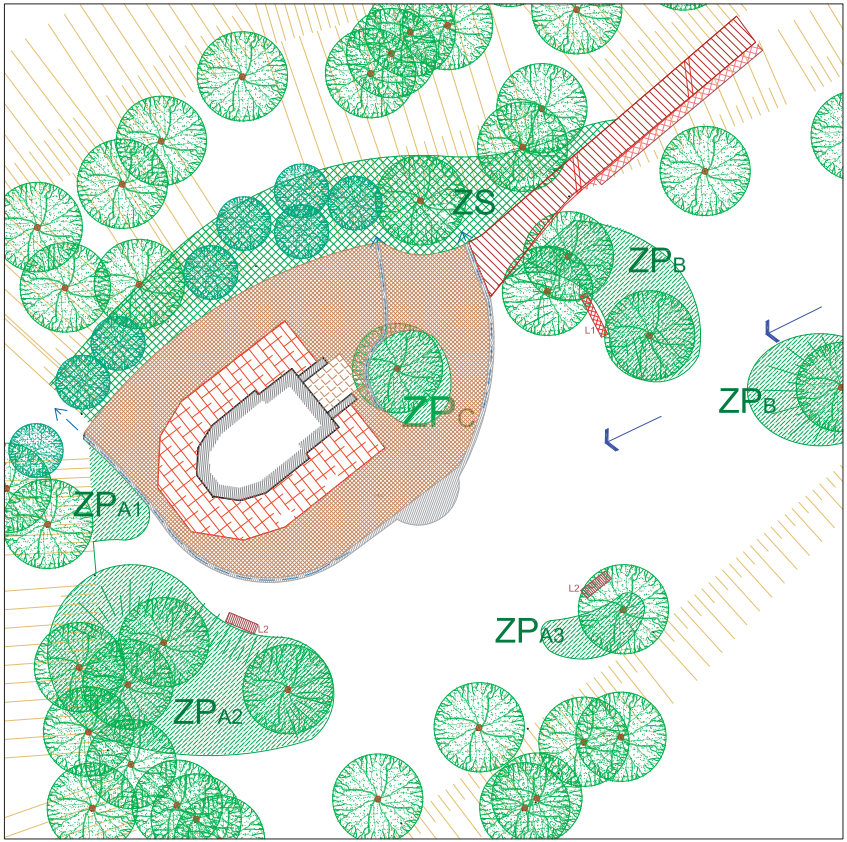

ZELEŇ

PŮDOPOKRYVNÉ A OKRASNÉ TRVALKY
ZPA
ZPB
ZPC

ZELEŇ PŮDOPOKRYVNÁ STABILIZACE SVAHU

VZROSTLÉ STROMY - stav

KEŘE - návrh - stabilizace svahů

320,64 VÝŠKOVÁ KÓTA - stav

320,60 VÝŠKOVÁ KÓTA - návrh

ZPEVNĚNÉ PLOCHY

DLAŽBA KÁMEN (desky) - stav

DLAŽBA KÁMEN (desky)

DLAŽBA KÁMEN (nepravidelné)

MLAT

OBNOVENÁ PŘÍSTUPOVÁ CESTA (není předmětem dokumentace)

TRASA PRO PŘÍJEZD VOZIDLA ÚDRŽBY

DETAIL

DRENÁŽ

ZÍDKA SE ZABUDOVANÝMI ROZVADĚČI A LAVIČKOU

LAVIČKY

SLAVNOSTNÍ OSVĚTLENÍ (není předmětem dokumentace)

ZABEZPEČOVACÍ TECHNIKA (není předmětem dokumentace)

Objednatel	Zhotovitel:	Paré:
MĚSTO SLANÝ Velvarská 136 274 53 Slaný	HANA ZACHOVÁ ing.akad.arch Plsecká 8, 130 00 Praha 3	

Akce:	Stupeň:
Slaný KAPLE BOŽÍHO HROBU Úprava okolí kaple	projekt
	Datum: 05/2010 verze 15.7.2010
Výkres: SITUACE - NÁVRH	Měřítko: 1 : 200 C

Ing. akad. arch. Hana Zachová, Návrh na úpravu okolí Božího hrobu.

Kaple Božího hrobu u Slaného

Vydalo © Město Slaný, Velvarská 136, 274 01 Slaný.
Text © Tomáš Řepa, Vladimír Přibyl, Tomáš Kluiber, Hana Zachová, 2011.
Návrh, grafická úprava textu a obálky © Ivo Horňák, 2011. Foto na obálce © Miroslav Hartman.
Foto © archiv odboru kultury MěÚ Slaný, Tomáš Kluiber a Pavel Vychodil.
AD 2011 Tiskárna KOČKA Slaný.